

Συνομοταξία Αρθρόποδα Τριλοβίτες

8^η πρακτική άσκηση

Αρθρόποδα

- 75% των ζώντων ζωικών οργανισμών
- Έντομα, Καρκινοειδή, Αραχνίδια, και τα εξαφανισμένα Τριλοβίτες και ευρυπτέριδα
- Ευκοιλωματικά με ανεπτυγμένα νευρικό και κυκλοφορικό σύστημα
- Εξελιγμένη τροφοληψία με δομές γνάθων
- Η πιο επιτυχημένη ομάδα ασπόνδυλων
- Ικανά να εισβάλουν σε διαφορετικά περιβάλλοντα και τρόπους ζωής
- Θαλάσσια και χερσαία
- Στο αρχείο των απολιθωμάτων από το Κατώτερο Κάμβριο

Αρθρόποδα

- Χιτινώδη εξωσκελετό
- Αμφίπλευρη συμμετρία
- Αρθρωμένα μεταμερή σώματα που χωρίζονται σε τρία μέρη
- Ζεύγη εξαρτημάτων για κίνηση και τροφοληψία
- Περιοδική έκδυση
- Κεραίες και πολλαπλούς οφθαλμούς

Αρθρόποδα

- 5 Υπόφυλα:
  1. Τριλοβιτόμορφα (Κάμβριο – Πέρμιο)
  2. Χηληκεραιωτά (Κάμβριο – Σήμερα)
    - Ευρυπτέριδα, Ξιφόσουρα, Αράχνες, Σκορπιοί, Ακάρεα, Πυκνογόνιδα
  3. Μυριάποδα (Ορδοβίσιο – Σήμερα)
    - Χειλόποδα, διπλόποδα, Παυρόποδα, Σύμφυλα
  4. Εξάποδα (Δεβόνιο – Σήμερα)
    - Έντομα, Κολλέμβολα, Δίπλουρα, Πρότουρα
  5. Καρκινοειδή (Κάμβριο – Σήμερα)
    - Οστρακώδη, θυσανόποδα, δεκάποδα, Βραγχιόποδα, Κεφαλοκάριδα, Μαξιλλόποδα

Τριλοβίτες

- Η παλαιότερη ομάδα αρθροπόδων
- Θαλάσσια κυρίως βενθονικά (και πελαγικά) με ποικιλόμορφες μορφές και τρόπους ζωής
- Χαρακτηριστική μορφολογία από Τρεις Λοβούς
- Περισσότερα από 1500 γένη και χιλιάδες γνωστά είδη
- Συνήθως μικροί μεταξύ 5-8 cm αν και κάποιοι έφταναν μέχρι 70 cm
- Εξωσκελετός από χιτίνη
- Σκληραίνει συνήθως από τον εμποτισμό με ανθρακικό ασβέστιο

Γενική μορφολογία

- Μεταμερή σώματα από χιτινώδεις εξωσκελετούς και ζεύγη άκρων
- Το σώμα χωρίζεται κατά μήκος σε τρεις περιοχές:
  1. Κεφαλή
  2. Θώρακας
  3. Πυγίδιο

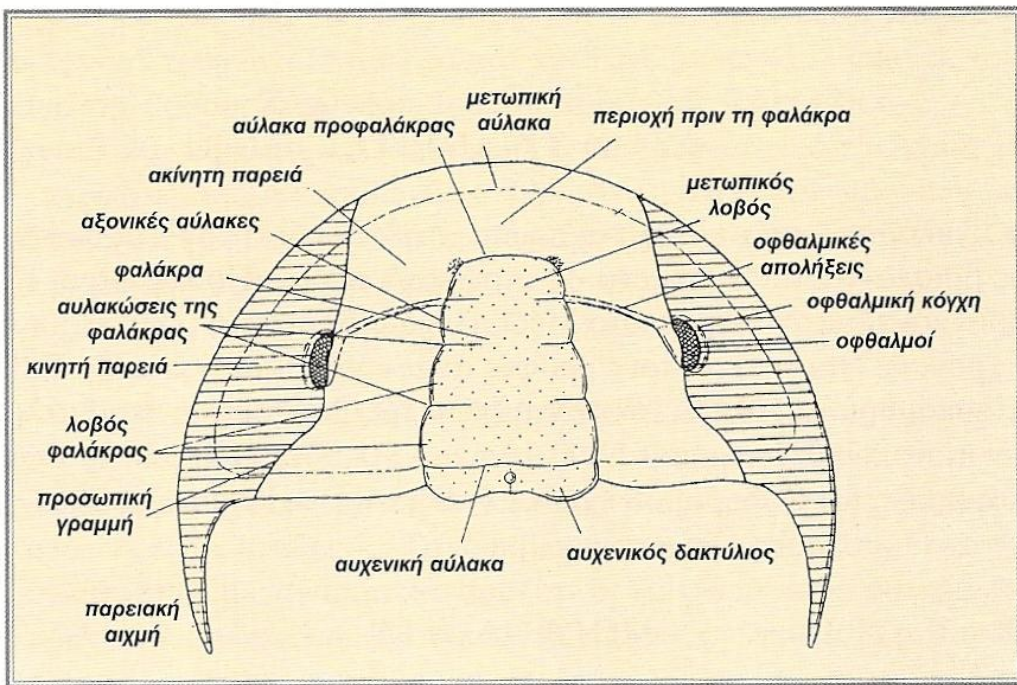
Κεφαλή

- Το κεφάλι αποτελείται από μία πλάκα με συγκολλημένα τμήματα
- Εντοπίζονται αισθητήρια όργανα
- Κεφαλικές γραμμώσεις διευκολύνουν την έκδυση, και είναι χρήσιμες για ταξινομικούς προσδιορισμούς
- Στο κέντρο της κεφαλής μια υπερυψωμένη κεντρική αναθόλωση η **φαλάκρα (glabella)**, η οποία ορίζεται από **αξονικές αύλακες** που φτάνουν μέχρι το **εμπρόσθιο περιθώριο** της κεφαλής
- Στη glabella υπάρχουν ζεύγη αυλακώσεων της φαλάκρας που περιορίζονται στο πίσω μέρος από τον αυχενικό δακτύλιο

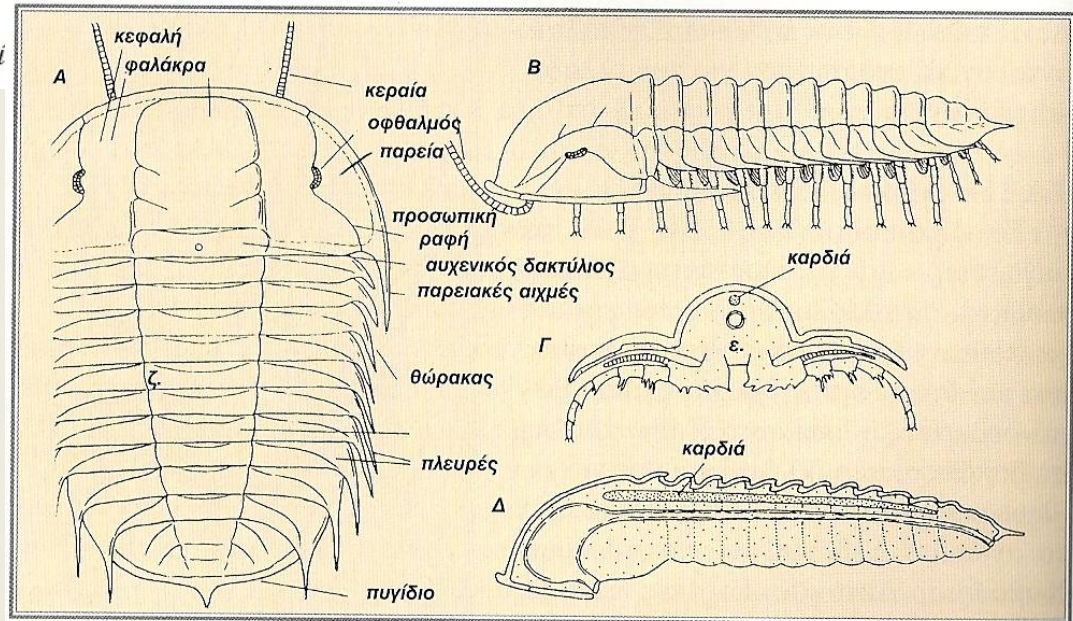
Κεφαλή

- Πλευρικά του δακτυλίου οι αύλακες του πίσω περιθωρίου που ορίζουν μία λεπτή ζώνη στο πίσω περιθώριο
- **Η πλευρική αύλακα του περιθωρίου** ακολουθεί το περιθώριο
- Πλευρικά της φαλάκρας οι **οφθαλμοί**
- Πάνω από το μάτι ο **παρειακός λοβός**, που χωρίζεται από την παρειακή περιοχή με την **παρειακή αύλακα**
- Οι **παρειακές γωνίες** στις πίσω άκρες της κεφαλής, μπορεί προεκτείνονται προς τα πίσω ως **παρειακές αιχμές**
- Η πλευρική περιοχή της κεφαλής εντός της ραφής ονομάζεται **ακίνητη παρειά**, ενώ η εκτός **κινητή παρειά**

Εικ. 122. Μορφολογία κεφαλής Τριλοβίτη

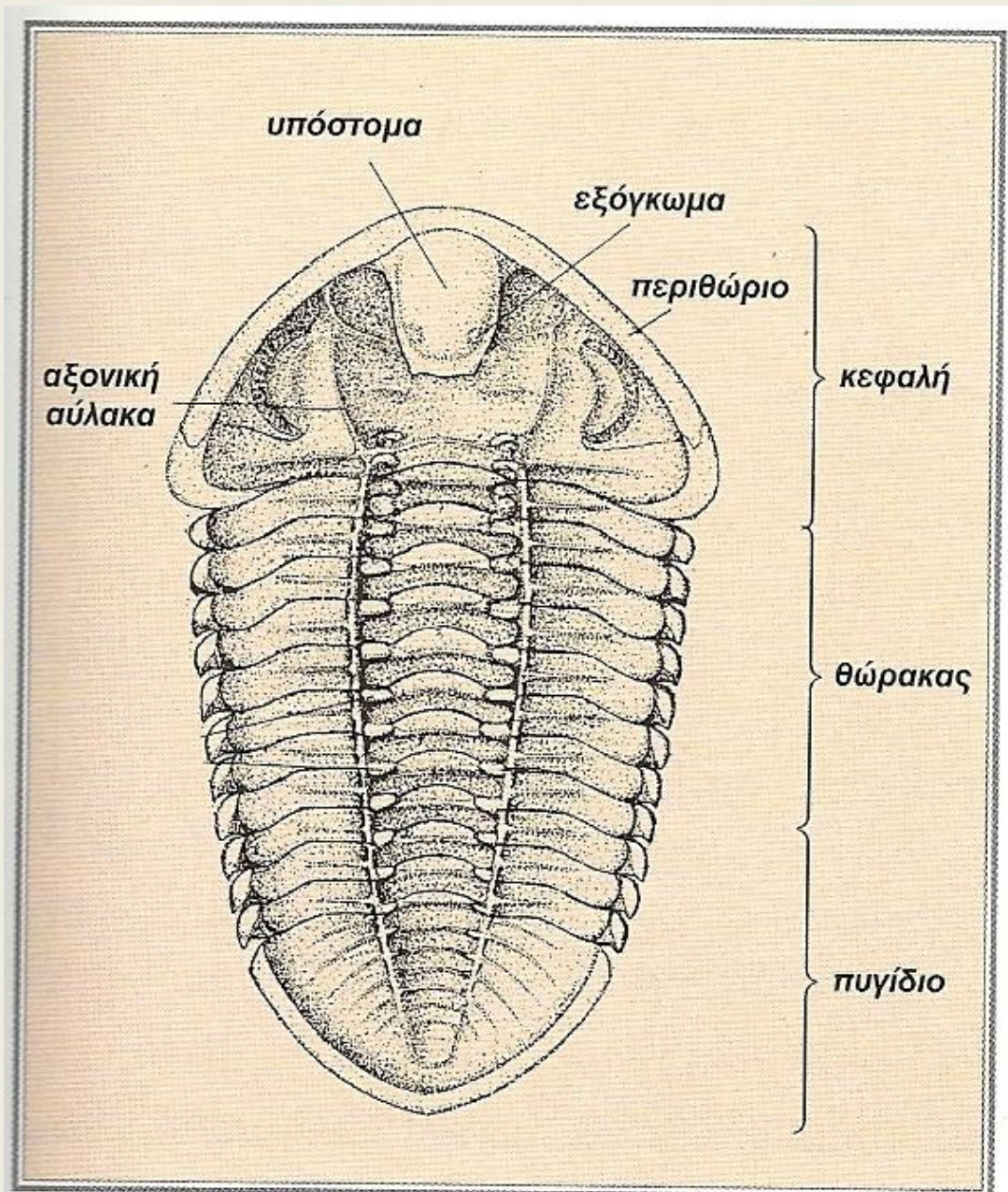

Εικ. 121. Γενική μορφολογία της ραχιαίας όψης ενός Τριλοβίτη, β) πλάγια όψη, γ)

Κοιλιακή όψη

- Στην εμπρόσθια περιοχή υπάρχει το περιθώριο
- Δύο ζεύγη κομβίων στο οπίσθιο τμήμα της φαλάκρας σχετίζονται με την άρθρωση κοιλιακών εξαρτημάτων. Παρόμοια κομβία και στα θωρακικά άρθρα
- Το υπόστομα μια μεγάλη πλάκα κάτω από τη κεφαλή, με χαρακτηριστικό σχήμα
- Το στόμα πίσω από το υπόστομα
- Δύο εξογκώματα στο οπίσθιο τμήμα του υποστόματος

Ο θώρακας

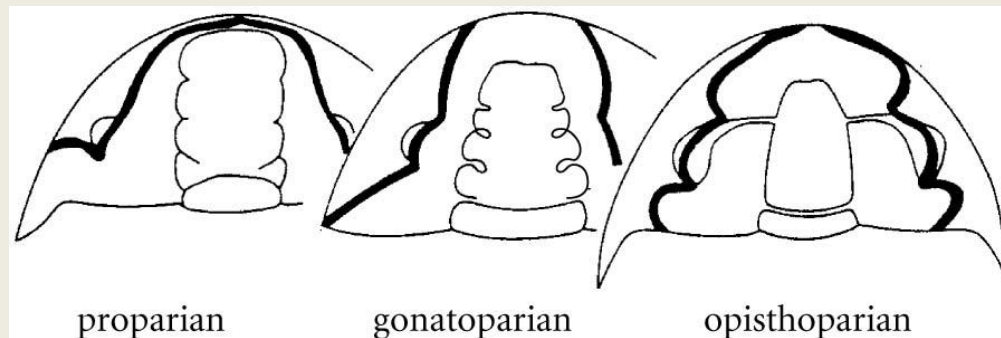
- Αποτελείται από 2 ή περισσότερα όμοια θωρακικά άρθρα (τα πίσω μικραίνουν)
- Κάθε ένα στο κέντρο έχει αξονικό δακτύλιο που ορίζεται πλευρικά από αξονικές αύλακες, και εμπρόσθια από την αρθρωτική αύλακα
- Εκατέρωθεν του δακτυλίου προεξέχουν πλευρά, που ορίζονται από πλευρικές αύλακες
- Στην άκρη κάθε πλευρού ένα στενό περιθώριο
- Τα άρθρα κινητά και το ζώο τυλιχθεί σε μπάλα

Το πυγίδιο

- Μια επίπεδη πλάκα από συνενωμένα άρθρα που ομοιάζουν με αυτά του θώρακα
- Έχει δακτύλιο με τον οποίο αρθρώνεται με το θώρακα
- Στον άξονα του πυγιδίου εμφανίζονται ανάλογες αρθρωτικές αύλακες που βρίσκονται σε μικρότερες αποστάσεις και σβήνουν προς τα πίσω
- Πλευρικά αναπτύσσονται τα πλευρικά πεδία που διαχωρίζονται με πλευρικές αύλακες
- Το περιθώριο του πυγιδίου ίδιο πλάτος με της κεφαλής

Κεφαλικές γραμμώσεις

- Μοναδικές ανάμεσα στα αρθρόποδα και χωρίζονται σε:
  1. **Προπαρειαικές:** ο οπίσθιος κλάδος περνά μπροστά από την παρειαική γωνία
  2. **Οπισθοπαρειαικές:** περνά πίσω από την παρειαική γωνία
  3. **Περιθωριακή:** κατά μήκος της άκρης και δεν φαίνεται στη ραχιαία πλευρά
  4. Στα Calymenidae, είναι **γονατοπαρειαική** και περνά ακριβώς στην παρειαική γωνία

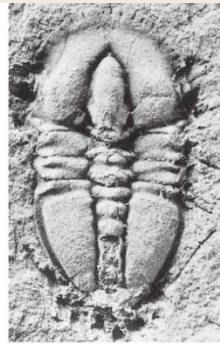
Μέγεθος πυγιδίου

- Σε σχέση με την κεφαλή:
  - 1. Μικρόπυγος:** με αρκετά μικρά πυγίδια, οι περισσότεροι του Καμβρίου
  - 2. Ετερόπυγοι:** με σχετικά μικρότερα πυγίδια από την κεφαλή, μετά το Κάμβριο
  - 3. Ισόπυγοι:** πυγίδια ίσου μεγέθους με τη κεφαλή
  - 4. Μακρόπυγοι:** πυγίδια μεγαλύτερα από την κεφαλή (σπάνια)

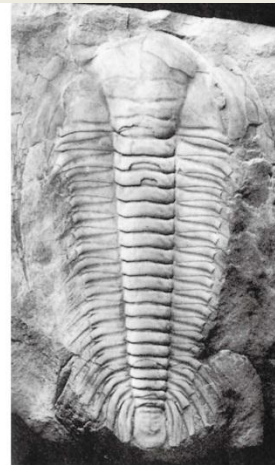

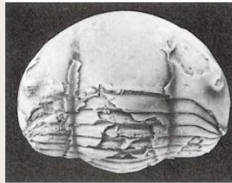
(a)

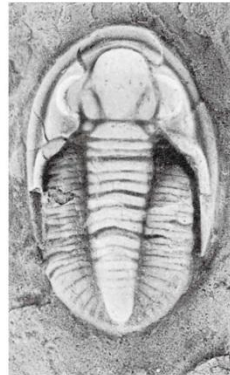
(b)

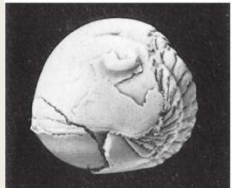
(c)

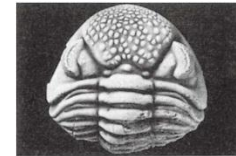
(d)

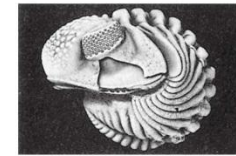
(f)

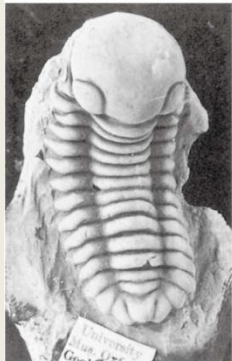
(e)

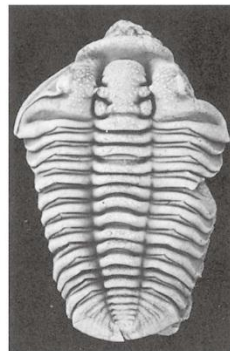
(g)

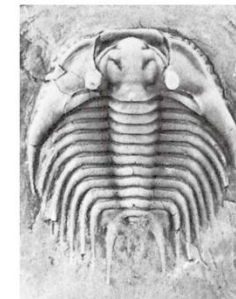
(h)

(i)

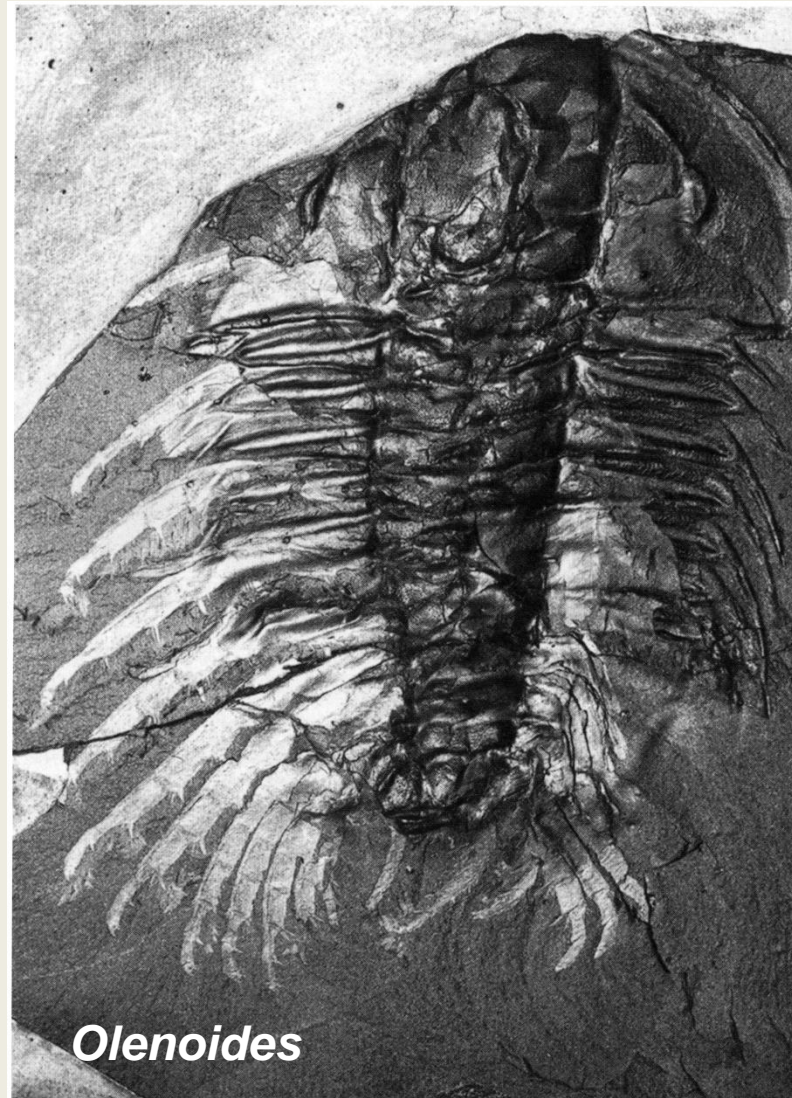
(j)

(k)

εξαρτήματα

Olenoides

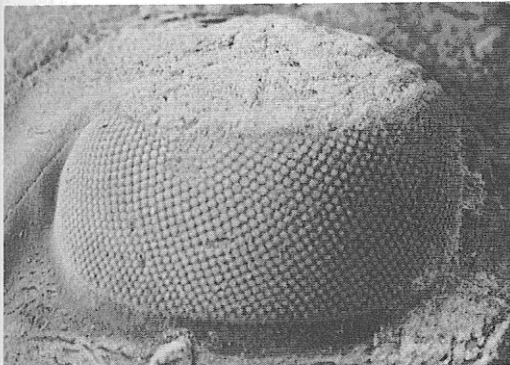
Οφθαλμοί

- Τα μάτια στους τριλοβίτες το αρχαιότερο γνωστό οπτικό σύστημα
- Τα μάτια τους σύνθετα και μοιάζουν με τα σύνθετα μάτια των εντόμων, είναι ανάλογα με των σημερινών αρθροπόδων αλλά όχι απαραίτητα ομόλογα

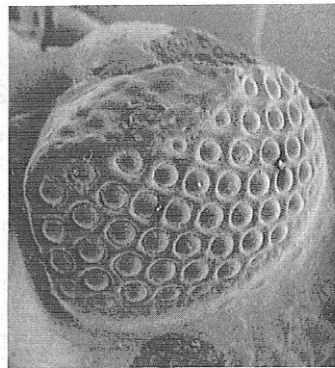
Τύποι οφθαλμών

- **Ολοχρωϊκό:** με πολλούς στρογγυλούς ή πολυγωνικούς φακούς (30 με 200 μm) που έρχονται σε επαφή και καλύπτονται από μεμβράνη. Φακοί από ασβεστίτη. Το αρχαιότερο μάτι. Στους περισσότερους τριλοβίτες
- **Σχιζοχρωϊκό:** εντοπίζεται στην υπόταξη Phacopina και είναι ένα μοναδικό οπτικό σύστημα με μεγάλους φακούς (20—750 μm) που διαχωρίζονται μεταξύ τους. Κάθε φακός έχει δικό του κάλυμμα. Φακοί από ασβεστίτη. Στεροσκοπική όραση 360°
- **Αβαθοχρωϊκό:** παρόμοιος με τον σχιζοχρωϊκό με λιγότερους φακούς

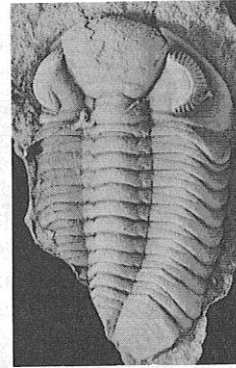
(a)

(b)

(c)

Figure 11.7 (a) Holochroal eye of *Paralejurus brongiarti* (Dev.), Bohemia, Dvorce-Prokop Limestone ($\times 8$); (b) schizochroal eye of *Phacops rana* (Dev.), Silica Shale, Ohio

($\times 18$); (c) *Acernaspis (Eskaspis) sufferta* (Sil.), Pentland Hills, near Edinburgh, Scotland ($\times 2.5$)

- Η μορφολογία του ματιού πληροφορείς για τρόπους ζωής:
- **Τυφλοί:** χωρίς μάτια, διεισδυτικοί ή βαθέων θαλασσών
- **Οφθαλμοί σε μίσχους:** ρηχή διείσδυση
- Πολύ μεγάλα μάτια, ίσως προσαρμογή σε πλανκτονικό τρόπο ζωής

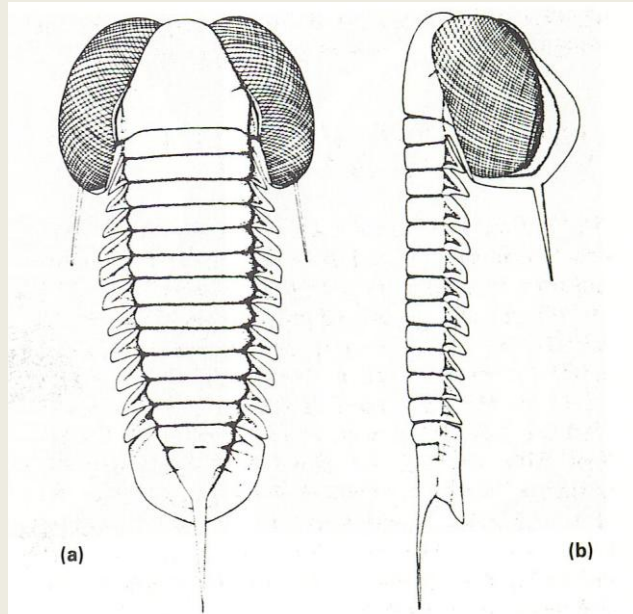

Calymene

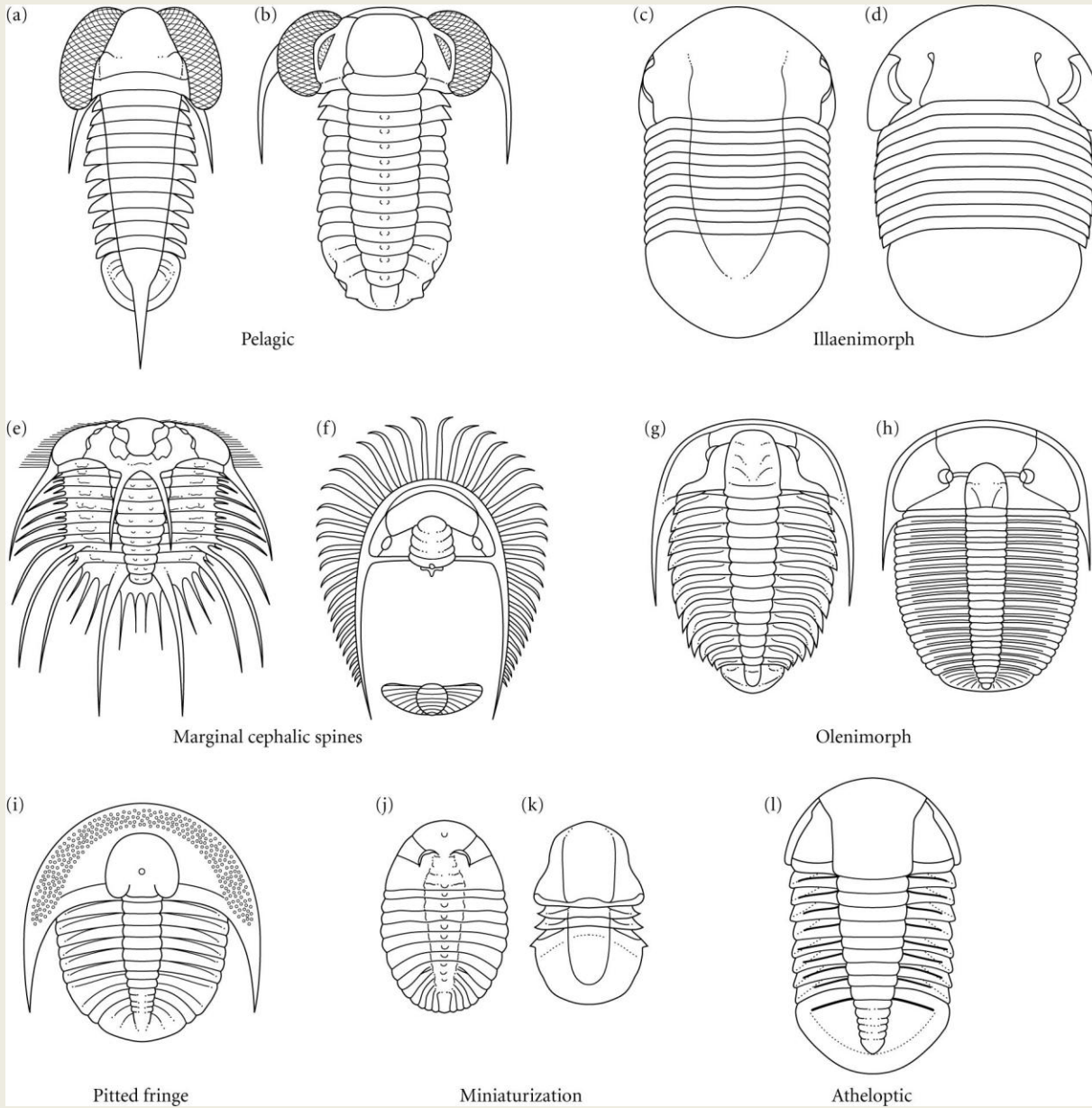

Encrinurus

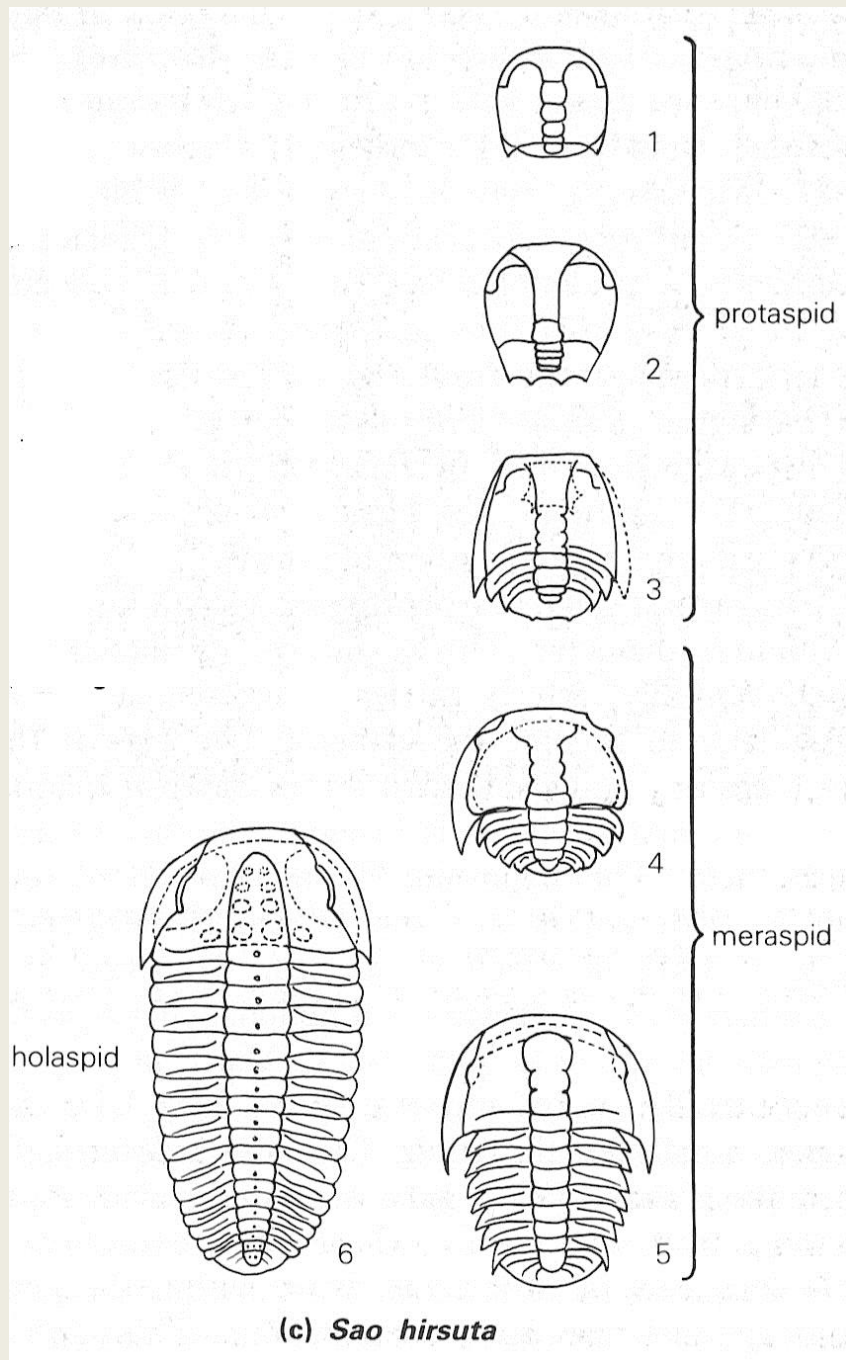
Figure 11.17 *Opipeuter*, an Ordovician pelagic trilobite (redrawn from Fortey 1977)

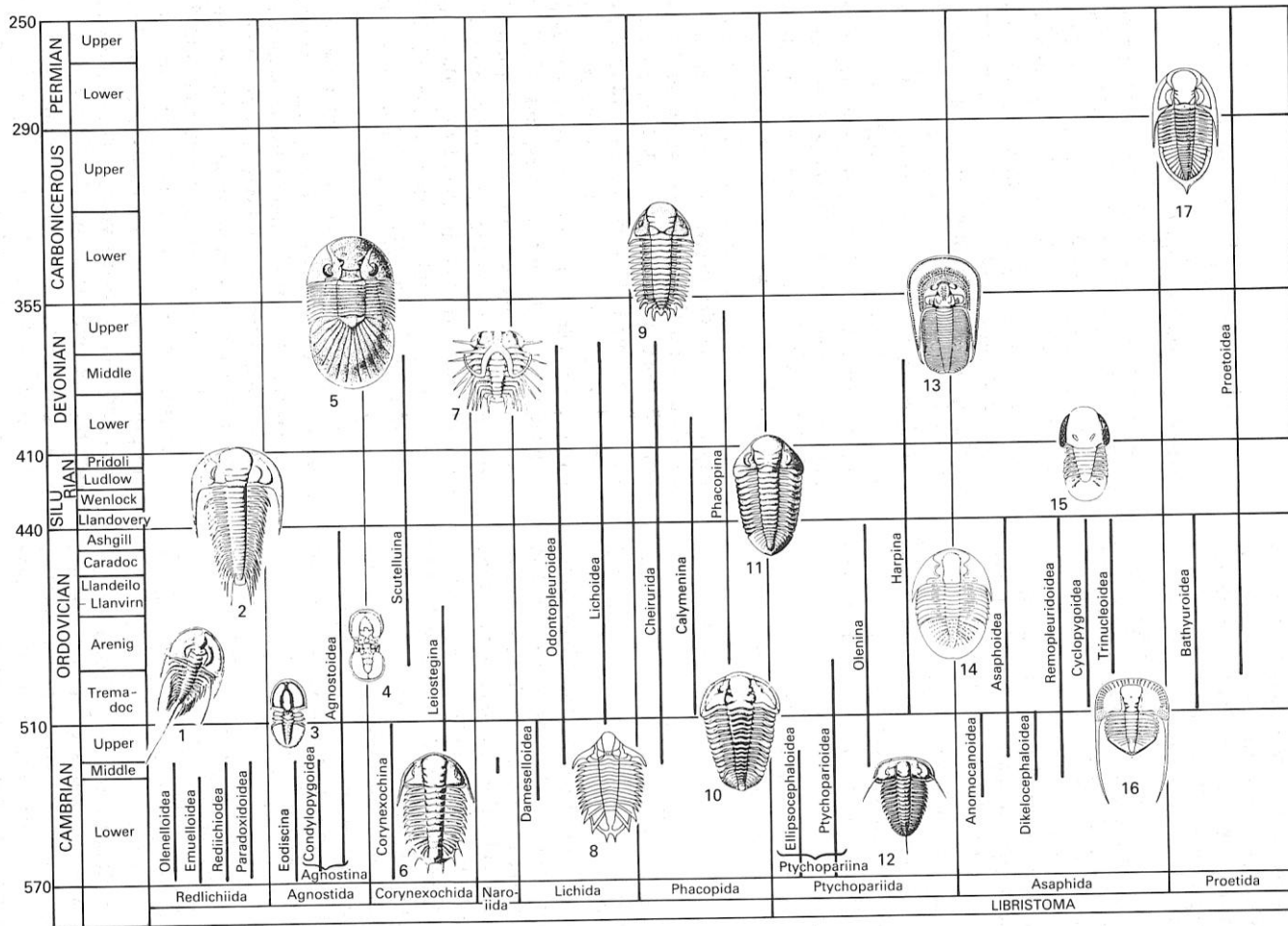

Οντογένεση

- Αλλαγή σταδίων μέσω έκδυσης
- Το αρχικό στάδιο η **πρωτασπίς**
- Το **μεράσπιδο** στάδιο αρχίζει όταν το πυγίδιο απελευθερώνεται. Τα θωρακικά άρθρα αρχίζουν να αυξάνουν
- Όταν φτάσει τον ενήλικο αριθμό θωρακικών άρθρων τότε γίνεται μία **ολασπίδα** αν και μέχρι να φτάσει σε πλήρες μέγεθος μπορεί να χρειαστεί και άλλες εκδύσεις

(c) *Sao hirsuta*

Figure 11.20 Time ranges of orders (e.g. Phacopida) and suborders (e.g. Calymenina) of trilobites. Genera illustrated are as follows: 1, *Paedumias* (L. Cam.); 2, *Paradoxides* (M. Cam.); 3, *Eodiscus* (L. Cam.); 4, *Agnostus* (U. Cam.); 5, *Scutellum* (L. Dev.); 6, *Kootenia* (M. Cam.); 7, *Dicranurus* (Dev.); 8, *Trochurus* (U. Ord.-M. Sil.); 9, *Cheirurus* (U. Ord.-M. Sil.); 10, *Calymene* (Sil.-Dev.); 11, *Acaste* (Sil.); 12, *Leptoplastus* (U. Cam.); 13, *Harpes* (M. Dev.); 14, *Ogygiocaris* (M. Ord.); 15, *Cyclopyge* (Ord.); 16, *Trinucleus* (Ord.); 17, *Paladin* (L. Carb)

